

**Uusikaupunki (ent. Kalanti), Vähä-Kuuvanvuori  
Kivivallituksen fosfaattikuopitus 26. 5. 1996**

**Uudenkaupungin kansalaisopisto**

## **Uusikaupunki (ent. Kalanti), Vähä-Kuuvanvuori**

**Kivivallituksen fosfaattikuopitus 26. 5. 1996**

### **Kunta:**

Uusikaupunki (ent. Kalanti)

### **Kylä, Tila:**

Lahti 4 : 20, Kuantaka 5 : 14 ja Vellua, 3 : 23

### **Peruskartta:**

1131 10

### **Koordinaatit:**

X = 6740 98

Y = 1531 70

Z = n. 17, 5 m mpy (arvio peruskartasta)

### **Aikaisemmat löydöt:**

KM 18913 ja TYA 576: 1

### **Aikaisemmat tutkimukset:**

Asplund Henrik, 1990. Kalanti, Vähä-Kuuvanvuori. Kivivallituksen koekaivaus

4. – 6. 5. 1990.

Hurre Matti, 1965. Kalannin inventointikertomus vuodelta 1964, kohde 162.

### **Otetut näytteet:**

Maanäytteet 1 – 22, Liite 1.

### **Kertomus sisältää:**

3 sivua

1 liitesivun

1 liitekartan

## 1. Tutkimuksen taustaa

Toukokuussa 1996 Uudenkaupungin kansalaisopistossa järjestettiin kurssi: "Fosfaattikartoitus arkeologisenä tutkimusmenetelmänä". Tähän liittyi kaksi demonstraatiota, joista toinen pidettiin Uudenkaupungin (ent. Kalannin) Vähä-Kuuvanvuorella 26. 5. 1996. Demonstraatioon osallistui allekirjoittaneen lisäksi Turun yliopiston arkeologian oppiaineen assistentin virkaa hoitava Henrik Asplund, sekä neljä innokasta kurssilaista.

Vähä-Kuuvanvuori on viereistä Kuuvanvuorta matalampi havumetsän peittämä kumpare, jonka kalliainen pohjoisosa yltää n. 20 m:n korkeuteen mpy. Vähä-Kuuvanvuori sijaitsee Lahden, Velluan ja Kuantaan kylien rajalla n. 4,5 km Kalannin kirkosta etelään. Nyt suoritettu tutkimus on jatkoa aikaisemmin tehdyille tutkimuksille, joissa pyrittiin selvittämään Vähä-Kuuvanvuoren arvoituksellisten kivivallien luonnetta. Vähä-Kuuvanvuoren vallituksen mahdollisesta ajoituksesta, sekä käyttötarkoituksesta on Henrik Asplund esittänyt perusteellisia pohdintoja raportissaan kivivallituksen koekaivauksista 4. - 6. 5. 1990, joten en tässä yhteydessä tuo niitä enää uudestaan esille. Kyseisessä Asplundin raportissa liitteineen on esitetty myös varsin tyhjentävä kuvaus kohteesta.

## 2. Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänä oli Vähä-Kuuvanvuoren alueen fosfaattikartoitus mahdollisten ihmisen toiminnan merkkien löytämiseksi ns. Spot-testin avulla. Vuonna 1990 suoritetuissa koekaivauksissa ei havaittu mitään ihmistoimintaan viittavia jälkiä (ks. Asplundin koekaivauskertomus). Siksi lähtöajatuksena oli ottaa mahdollisimman monta näytettä sekä kivivallien sisä- että ulkopuolelta, jotta jonkinlainen vertailu olisi mahdollinen vallituksen sisäpuolisen ja ulkopuolisen maan fosforipitoisuuden suhteen.

Näytteiden ottoa varten pyrittiin paikantamaan vuoden 1990 koekaivausten peruslinja, joka oli vedetty Vähä-Kuuvanvuoren päällä sijaitsevasta kallioon hakatusta rajamerkistä suuntaan 150/400 (=135/360). Linjaa vedettäessä osoittautui kuitenkin, että suunta

135/360 olisi johtanut linjan pusikkoon, jonka tiheä läpinäkymätön kasvusto olisi vaikeuttanut huomattavasti linjan merkitsemistä. Koska maastossa ei ollut myöskään jäljellä paaluja tai muita selviä kiinnekohtia vanhasta peruslinjasta, ei vuoden 1990 peruslinjan täsmällinen mittaaminen ollut mahdollista. Tämän vuoksi koekuopitusta varten vedettiin uusi peruslinja suuntaan 130/360 kallion päällä olevasta rajamerkistä mitattuna. Kyseisessä suunnassa oli metsässä selvä aukko, joka mahdollisti tarvittavan näkyvyyden paalujen pystyttämistä varten.

Päivän aikana näytteitä kertyi 22 kpl, ja ne otettiin 10 metrin välein peruslinjaa ja kahta peruslinjaa kohtisuoraan leikkaavaa suoraa pitkin siten, että uloimmat kuopat ylsivät selvästi vallitusrakennelman ulkopuolelle (ks. liite 2). Maan kivisyyden tähden kairan käyttö ei ollut mahdollista, vaan kuopat fosfaattinäytteiden ottoa varten kaivettiin lapiolla, jolloin ne samalla olivat pieniä koekuoppia. Mitään ei kuitenkaan löytynyt. Näytteenottokuopat pyrittiin tekemään paalun itäpuolelle, mutta joissain tapauksissa maa oli tässä kohtaa niin kivistä, että kaivaminen oli mahdotonta. Tällöin kuoppa pyrittiin kaivamaan niin lähelle paalua kuin se suinkin vain oli mahdollista. Maaperä oli paikoin harmaata usein soran ja suurten kivien sekaista hiekkaa, jossa selviä maannoskerroksia ei voinut havaita (näytteet no. 4, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17 ja 19). Tällöin näyte otettiin n. 25 – 30 cm:n syvyydestä. Muulloin näyte pyrittiin ottamaan B – horisontin alaosasta (näytteet no. 2, 3, 5, 6, 9, 15, 18, 20, 21 ja 22). Poikkeuksen teki näyte no. 1, joka kaivamista pahasti vaikeuttaneiden suurten kivien tähden pystyttiin ottamaan vain rikastumiskerroksen pinnasta.

### 3. Tutkimustulokset.

Kerätyille näytteille suoritettiin Spot-testi 5. 6. 96. Mitään suuria fosforipitoisuuksia osoittavia värjäymiä ei ilmennyt koko aineistossa, mutta muutamien näytteiden kohdalla heikko värjäymä antoi kuitenkin aihetta luokitella havaitut erot kolmeen luokkaan: 1.) niihin, joissa mitään ei ollut havaittavissa, 2.) epäselviin tapauksiin ja 3.) niihin, joissa jonkinlainen fosforipitoisuuteen viittaava värjäymä esiintyi.

Saaduista tuloksista voidaan todeta, että fosforipitoisuuteen viittavat värjäymät no. 2, 9, 15 ja 18 tulivat kaikki vallirakennelman sisäpuolelta. Erityisesti huomio

kiinnittyy vallirakennelman kaakkoisosassa sijaitsevaan kohtaan, jossa vallirakennelma on osittain kaksinkertainen. Kaikki tämän kaksinkertaisen vallin väliin osuneet koekuopat no. 15, 18 ja 19 viittaavat fosforipitoisuuksiin. On kuitenkin myös huomioitava, että vallirakennelman ulkopuolelta otetuista näytteistä no. 4 ja 8 kuuluvat epävarmojen tapausten joukkoon ja vallirakennelman sisäpuolelta oli myös useita täysin tyhjiä arvoja, joten mitään silmiinpistäviä eroja ei vallirakennelman sisä- ja ulkopuolisen alueen välillä ole. Mahdollisia jatkotutkimuksia ajatellen olisi mielenkiintoista suorittaa pieni koekaivaus kaksinkertaisen vallirakennelman alueelle.

Turussa 9. 6. 1996.



Johannes Karvonen

## Liite 1.

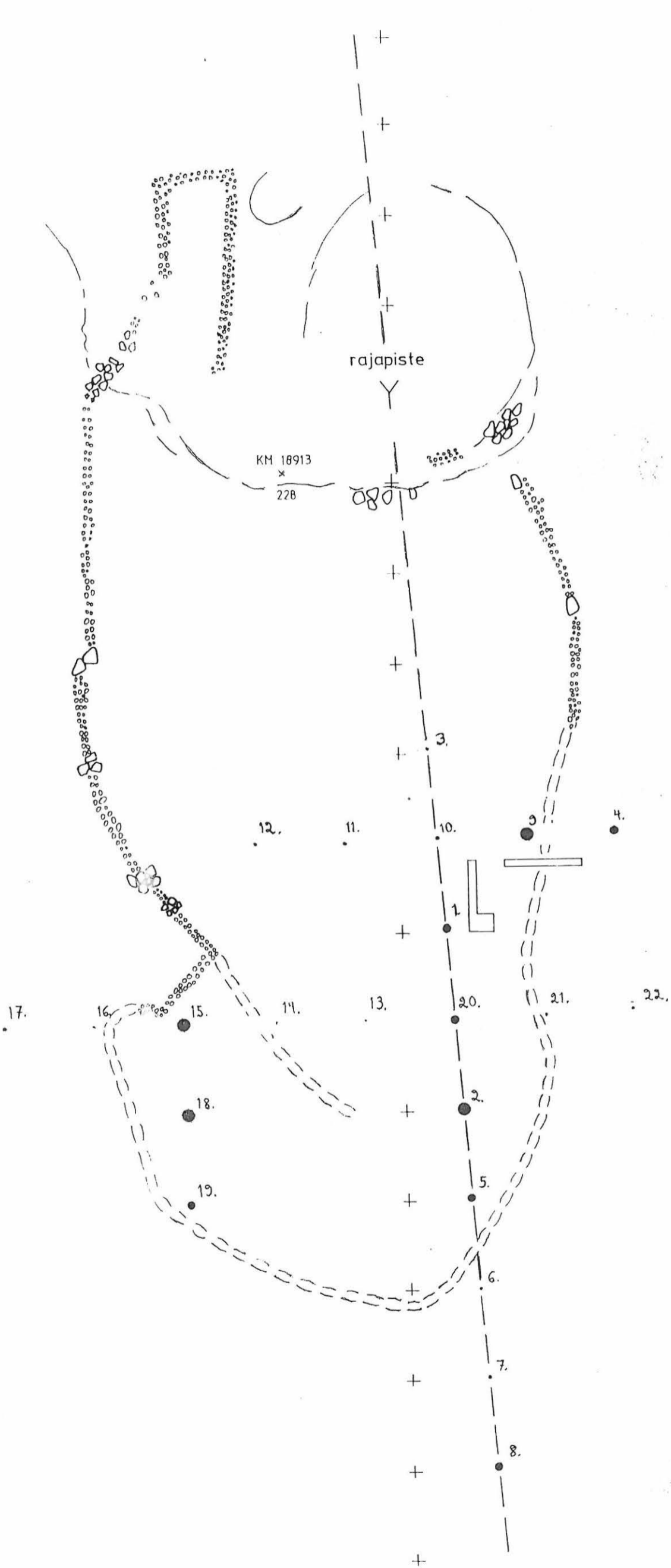
### Näyteluettelo

0 = tyhjä

1 = epäselvä

2 = fosforiin viittaava heikko värjäymä havaittavissa

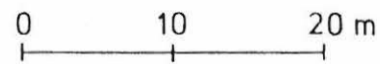
No.	Näytteenottosyvyys.	Spot-testiarvo
1.	21 cm	1
2.	32 cm	2
3.	33 cm	0
4.	30 cm	1
5.	24 cm	1
6.	32 cm	0
7.	25 cm	0
8.	34 cm	1
9.	25 cm	2
10.	20 cm	0
11.	26 cm	0
12.	30 cm	0
13.	21 cm	0
14.	20 cm	0
15.	32 cm	2
16.	16 cm	0
17.	25 cm	0
18.	24 cm	2
19.	26 cm	1
20.	20 cm	1
21.	26 cm	0
22.	29 cm	0



**Fosfaattinäytekuopat:**

- 1.) Ei havaittavaa fosforipitoisuutta.
- 2.) Fosforipitoisuus epäselvä.
- 3.) Fosforiin viittaava värjäymä havaittavissa.

- — — — — Peruslinja
- ┌ ┐ Vuoden 1990 koekaivausalue
- + + Vuoden 1990 peruslinja
- ⊞ ⊞ Vuoden 1964 kartoituksen mukaan piirretyt vallit
- ⊞ ⊞ 1990 kartoitetut vallit



UUSIKAUPUNKI, VÄHÄ-KUUVANVUORI	
Johannes Karvonen	1990
YLEISKARTTA	
MK 1 : 500	
Piirtänyt: Johannes Karvonen	
H. Asplundin vuoden 1990 koekaivausten karttapohjalle.	